

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ

Συμβολή στην εξασφάλιση καλών θέσεων εργασίας για τους ανθρώπους και δεξιοτήτων για τις επιχειρήσεις και τις αγορές εργασίας

Καθώς οι ευρωπαϊκές χώρες προβαίνουν σταδιακά στην επανεκκίνηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας αίροντας τα αυστηρότερα από τα μέτρα που ελήφθησαν στη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, πολλοί είναι εκείνοι που προειδοποιούν ότι κάποιες από τις επιπτώσεις της κρίσης θα παραμείνουν. Σε κάποιες χώρες εκφράζονται ανησυχίες για την κάθετη πτώση στον αριθμό των θέσεων μαθητείας, που οφείλεται εν μέρει στον προσωρινό ή οριστικό κλείσιμο επιχειρήσεων. Στην Αυστρία, σύμφωνα με προβλέψεις, ενδέχεται να υπάρξει έλλειψη 7 500 θέσεων μαθητείας το φθινόπωρο του 2020, ενώ στη Γαλλία ενισχύονται τα κέντρα μαθητείας (CFA) σε ολόκληρη τη χώρα σε μια προσπάθεια να μετριαστεί η αναμενόμενη εκτόξευση της ανεργίας.

Η κρίση ήρθε να επιδεινώσει μια κατάσταση που προϋπήρχε. Σε επίπεδο ΕΕ, υπάρχουν περίπου 128 εκατομμύρια ενήλικοι με προοπτικές για αναβάθμιση δεξιοτήτων (upskilling) ή επανειδίκευση (reskilling), σύμφωνα με εκτιμήσεις του Cedefop⁽¹⁾. Παράλληλα, σε χώρες με μακρά παράδοση στον θεσμό της μαθητείας, όπως η Γερμανία, τόσο ο αριθμός των εταιρειών που παρέχουν προγράμματα μαθητείας όσο και ο αριθμός των νέων που επιθυμούν να συμμετέχουν σε αυτά καταγράφει πτώση. Η συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα μαθητείας θεωρείται μία από τις πολιτικές που θα μπορούσαν να δώσουν λύση στην ανάγκη στήριξης των ενηλίκων που επιθυμούν να καταρτιστούν και, παράλληλα, να διευρύνουν τη βάση δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν ξεκινήσει να λαμβάνουν μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση, και η συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα μαθητείας καταγράφει

σαφή άνοδο. Τα μέτρα αυτά δεν συνίστανται σε νέες μορφές προγραμμάτων μαθητείας ή ρηξικέλευθες ιδέες —πρόκειται περισσότερο για πολιτικές και πρωτοβουλίες που διευκολύνουν τη συμμετοχή των ενηλίκων στα προγράμματα μαθητείας, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης πιο ευέλικτων επιλογών μάθησης που λαμβάνουν υπόψη τις συνθήκες ζωής και τις μαθησιακές ανάγκες τους⁽²⁾.

Στην Αυστρία, οι ενήλικοι μαθητευόμενοι αντιπροσωπεύουν μόλις το 6% του συνόλου των μαθητευόμενων, ποσοστό που στη Γερμανία ανέρχεται στο 12%, στη Δανία στο 35% και στη Φινλανδία στο εντυπωσιακό 85%⁽³⁾.

Cedefop, 2018/Sakis Gloumpasis

Η μέση ηλικία των ατόμων που ξεκινούν πρόγραμμα μαθητείας στην Αυστρία είναι τα 16 έτη, ενώ τόσο στη Δανία όσο και στη Φινλανδία ξεπερνά τα 20 έτη. Στη Γερμανία, το 60% και πλέον των πρωτοετών μαθητευόμενων είναι μεταξύ 19 και 24 ετών, και το 10% και πλέον είναι άνω των 24⁽⁴⁾.

Αυτό συνάδει με τα συμπεράσματα έκθεσης που δημοσίευσε το Cedefop το 2020 σχετικά με την ΕΕΚ στην Ευρώπη για την περίοδο 1995-2035, από τα

(1) Οι υπολογισμοί του Cedefop βασίζονται στην έρευνα εργατικού δυναμικού της Eurostat για το 2016, το σύνολο δεδομένων CSIS 2015, και στην έρευνα για τις δεξιότητες των ενηλίκων (PIAAC) του ΟΟΣΑ για το 2012 και το 2015. Περισσότερες πληροφορίες περιλαμβάνονται στη μελέτη που δημοσίευσε το Cedefop το 2020 με τίτλο *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways* (Ενδυνάμωση των ενηλίκων μέσω της αναβάθμισης δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης).

(2) Στην έκθεση που δημοσίευσε το Cedefop το 2020 με τίτλο *Apprenticeship for adults* (Μαθητεία για ενήλικους) παρέχεται μια ολοκληρωμένη επισκόπηση των διαφόρων προσεγγίσεων που ακολουθούν οι ευρωπαϊκές χώρες.

(3) Πηγή: National statistics and Muehlemann, S. (υπό δημοσίευση), *The economics of apprenticeships for adults*, OECD Publishing.

(4) Πηγή: Βάση δεδομένων του Cedefop για τα συστήματα μαθητείας.

οποία προκύπτει ότι η ΕΕΚ, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας και άλλων μορφών σπουδών που συνδυάζουν εργασία και μάθηση, έχει επεκταθεί σημαντικά στη μεταδευτεροβάθμια και την ανώτερη εκπαίδευση, και άρα σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες ⁽⁵⁾.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΕΝΑΣ ΟΡΙΣΜΟΣ, ΔΥΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Σε όλη την Ευρώπη, τα προγράμματα μαθητείας διακρίνονται από ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες:

- βασίζονται σε νομικό πλαίσιο,
- οδηγούν στην απόκτηση τυπικών επαγγελματικών προσόντων,
- βασίζονται σε μια οργανωμένη εναλλαγή μεταξύ μάθησης στον χώρο εργασίας και σχολικής μάθησης,
- προϋποθέτουν την ανάληψη δέσμευσης για δύο έως τέσσερα έτη,
- υπάρχει σύμβαση μεταξύ μαθητευόμενου και εταιρείας,
- οι μαθητευόμενοι λαμβάνουν αμοιβή.

Παρά τις ομοιότητες αυτές, οι προσεγγίσεις της οργάνωσης της μαθητείας που ακολουθούνται σε επίπεδο εθνικής πολιτικής διαφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό, μεταξύ άλλων και ως προς τον τρόπο με τον οποίο είναι διαμορφωμένες οι διάφορες πολιτικές όσον αφορά τον σκοπό της συμμετοχής των ενηλίκων. Οι χώρες της ΕΕ μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες με βάση την προσέγγιση που ακολουθεί η πολιτική τους ⁽⁶⁾.

1. Ένα σύστημα στη βαθμίδα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Σε μία ομάδα χωρών, η οποία περιλαμβάνει τη Δανία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και την Αυστρία, το σύστημα μαθητείας είναι διακριτό από τη σχολική ΕΕΚ (με ή χωρίς υποχρεωτικές τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας).

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η μαθητεία είτε είναι το επικρατέστερο μοντέλο αρχικής ΕΕΚ είτε συνυπάρχει με τη σχολική ΕΕΚ. Στη δεύτερη περίπτωση, τα συστήματα διαφέρουν σε επίπεδο διακυβέρνησης, πεδίου εφαρμογής (η μαθητεία περιορίζεται κατ' αρχήν σε επαγγέλματα που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο), παραγόμενων

⁽⁵⁾ Πιο συνοπτικό είναι το ενημερωτικό σημείωμα με τίτλο *Ποιο είναι το μέλλον της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη*;

⁽⁶⁾ Πηγή: *Apprenticeship schemes in European countries: a cross-nation overview* (Συστήματα μαθητείας στις ευρωπαϊκές χώρες: μια συνολική επισκόπηση) (Cedefop 2018).

αποτελεσμάτων (τίτλος μαθητείας), και περιεχομένου/οργάνωσης (προγράμματα σπουδών μαθητείας ή πρότυπα κατάρτισης και προγράμματα μαθητείας).

Ο τίτλος της μαθητείας, π.χ. πιστοποιητικό ειδικευμένου εργάτη, βεβαιώνει την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος μαθητείας. Πρόκειται για ένα εμπορικό σήμα με ιδιαίτερη αξία στην αγορά εργασίας (χωρίς ωστόσο να αποτελεί υποχρεωτική προϋπόθεση για την απασχόληση σε αυτά τα επαγγέλματα). Τα πιστοποιητικά μαθητείας αποτελούν το επιστέγασμα άρτια δομημένων προγραμμάτων μαθητείας, χωρίς να αποκλείεται και ένας βαθμός προσαρμοστικότητας στις ανάγκες των μαθητευόμενων.

2. Ένας χωριστός κλάδος εντός των συστημάτων ΕΕΚ

Στη δεύτερη ομάδα, η οποία περιλαμβάνει την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία και τη Φινλανδία, τα προγράμματα μαθητείας υλοποιούνται ως μία από τις μορφές ΕΕΚ παράλληλα με τη σχολική ΕΕΚ, τόσο στην αρχική ΕΕΚ (ΑΕΕΚ) όσο και στην ΕΕΚ ενηλίκων, και σε διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης. Το τελευταίο αυτό στοιχείο αυτό συμβάλλει στην επέκταση της μαθητείας στη μεταδευτεροβάθμια και την ανώτερη εκπαίδευση.

Προγράμματα μαθητείας έχουν εισαχθεί ή επανεισαχθεί σε παραδοσιακά συστήματα σχολικής ΕΕΚ ως επιπρόσθετος κλάδος για νεαρούς και ενήλικους μαθητευόμενους που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου ΕΕΚ. Αν και οι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι και στους δύο κλάδους, τα προγράμματα μαθητείας μπορεί να αποτελούν πιο ελκυστική επιλογή ιδίως για τους ενήλικους, δεδομένου ότι προσφέρουν αμοιβή και προοπτικές παραμονής στην επιχείρηση. Τις περισσότερες φορές, τα προγράμματα μαθητείας υλοποιούνται ως εξατομικευμένες μαθησιακές διαδρομές, με διάφορους βαθμούς ευελιξίας.

Κατά κανόνα, τα προγράμματα μαθητείας θεωρούνται ως επιλογή «δεύτερης ευκαιρίας».

ΟΙ ΕΝΗΛΙΚΟΙ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Οι ενήλικοι έχουν πρόσβαση στο σύστημα μαθητείας στην πρώτη ομάδα χωρών αλλά, στην πράξη, τα προγράμματα σχεδιάζονται κατά παράδοση με γνώμονα τους νέους που διανύουν την εφηβεία. Τα τελευταία χρόνια, η συμμετοχή των ενηλίκων σε αυτού του είδους τα προγράμματα μαθητείας αποτελεί αντικείμενο ευρύτατων συζητήσεων που περιστρέφονται γύρω από το τι σημαίνει για τους ενήλικους «η επιστροφή στα θρανία» και στο τι χρειάζεται για να τους δοθεί η δυνατότητα να επιδιώξουν την απόκτηση ενός τίτλου μαθητείας.

Στην δεύτερη ομάδα χωρών, η πρόσβαση των ενηλίκων στη μαθητεία καθορίζεται από τη δομή του συστήματος ΕΕΚ. Ένας (ανειδίκευτος) ενήλικος που πληροί τις προϋποθέσεις για αρχική ΕΕΕ έχει, κατ' αρχήν, πρόσβαση τόσο στον κλάδο της μαθητείας όσο και στον σχολικό κλάδο. Για τους ενήλικους που επιδιώκουν την απόκτηση τίτλου σπουδών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εντός της ΕΕΚ ενηλίκων, η πρόσβαση στη μαθητεία εξαρτάται από το κατά πόσο αυτή προσφέρεται ως διακριτός κλάδος εντός του συστήματος ΕΕΚ ενηλίκων της εκάστοτε χώρας.

ΠΛΑΙΣΙΟ 1: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ Β: ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Στη Φινλανδία καθιερώθηκε κλάδος μαθητείας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων. Και οι δύο κλάδοι ΕΕΚ, ο κλάδος μαθητείας και ο σχολικός κλάδος, είναι ισότιμοι: και οι δύο ανοίγουν τον δρόμο για την απόκτηση ενός τίτλου που συνδέεται με την αγορά εργασίας σε όσους δεν θα είχαν αλλιώς την οικονομική δυνατότητα να τον αποκτήσουν. Το κυριότερο κίνητρο που παρέχει ο κλάδος της μαθητείας, τόσο στην αρχική ΕΕΚ όσο και στην ΕΕΚ ενηλίκων, είναι η αμοιβή που καταβάλλει ο εργοδότης στον μαθητευόμενο.

ΕΝΗΛΙΚΟΙ – ΜΙΑ ΕΤΕΡΟΚΛΗΤΗ ΟΜΑΔΑ

Σε αντίθεση με τους εφήβους, οι οποίοι ξεκινούν το μαθησιακό τους ταξίδι για την απόκτηση τίτλου σπουδών ΑΕΕΚ στην ίδια περίπου ηλικία και με παρόμοιο ορίζοντα εμπειριών, οι ενήλικοι διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό από άποψη ηλικίας, πείρας, συνθηκών ζωής και προσδοκιών. Πολλοί έχουν προηγούμενη μαθησιακή και εργασιακή πείρα. Κάποιοι μπορεί να μην βλέπουν θετικά την προοπτική να επιστρέψουν στο σχολείο ή να τους λείπει να κάνουν κάποιος νεότερος από εκείνους. Πολλοί έχουν αναλάβει υποχρεώσεις (οικογενειακές ή δανειακές) και όλοι ανεξαιρέτως θα πρέπει να κατανοήσουν την αξία που θα έχει στην αγορά εργασίας ο τίτλος που θα αποκτήσουν στο τέλος του μαθησιακού ταξιδιού τους.

Οι πολιτικές που προωθούν την εκπαίδευση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε προγράμματα μαθητείας, θα πρέπει να εστιάζουν περισσότερο στις ανάγκες και τα κίνητρα των υποψηφίων παρά στην ηλικία τους.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Οι ενήλικοι στην πρώτη ομάδα χωρών ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στα κανονικά προγράμματα μαθητείας, τα οποία, ωστόσο, είναι γεγονός ότι δεν

μπορούν να καλύπτουν πάντοτε τις ανάγκες τους, καθώς περιλαμβάνουν υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο και αυστηρά ωράρια.

Για αυτόν τον λόγο, διάφορες χώρες εκπονούν μέτρα και πολιτικές με άξονα την επικύρωση της προηγούμενης μαθησιακής και εργασιακής πείρας, που περιλαμβάνουν συντομότερα προγράμματα μαθητείας, απευθείας πρόσβαση στις τελικές εξετάσεις μαθητείας και πρόσβαση σε σύντομους κύκλους μαθημάτων προετοιμασίας για τις τελικές εξετάσεις. Τα κίνητρα είτε είναι χρηματικά (με καταβολή στο άτομο ή την επιχείρηση) είτε αφορούν τη διάρκεια ενός προγράμματος, το οποίο μπορεί να συντομεύεται ανάλογα με τις γνώσεις που κατέχει ήδη ο υποψήφιος.

ΠΛΑΙΣΙΟ 2: ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΔΑΝΙΑ

Η Δανία θέσπισε ειδικές διατάξεις για την προσαρμογή των προγραμμάτων μαθητείας στις ανάγκες των ενηλίκων, στο πλαίσιο της νομοθεσίας που ρυθμίζει την ΕΕΚ ενηλίκων (*erhvervsuddannelsen for voksne*, EUV). Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, στους ενήλικους άνω των 25 ετών πρέπει να προσφέρονται πιο ελκυστικά, προβλέψιμα και στοχευμένα προγράμματα μαθητείας από ό,τι στους νέους. Οι κανόνες διασφαλίζουν ότι τα προγράμματα λαμβάνουν ως αφετηρία την εκπαίδευση και την πείρα του κάθε υποψηφίου χωριστά. (Ανεξάρτητα από αυτές τις ειδικές διατάξεις, οι ενήλικοι μαθητευόμενοι μπορούν να εγγράφονται σε προγράμματα μαθητείας υπό τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις με τους νέους.)

Πρβλ. τον [Οδηγό εκπαίδευσης](#) του Υπουργείου Εκπαίδευσης.

Σε όλες τις χώρες της ομάδας η μαθητεία έχει διακριτή εκπαιδευτική, οικονομική και κοινωνική ταυτότητα, καθώς και αναγνωρισμένη αξία στην αγορά εργασίας που βεβαιώνεται από πιστοποιητικό μαθητείας, το οποίο τυγχάνει ευρείας αναγνώρισης για την απασχολησιμότητα που εξασφαλίζει. Η σχέση μεταξύ των τίτλων μαθητείας και των ειδικευμένων θέσεων εργασίας είναι σαφώς αναγνωρίσιμη από την κοινωνία. Αυτή η ισχυρή ανταλλακτική αξία, σε συνδυασμό με τη χρηματική στήριξη και τις ευέλικτες ρυθμίσεις του ωραρίου, είναι δυνατό να βαρύνουν στην απόφαση ενός ενήλικου να λάβει (συμπληρωματική) κατάρτιση.

Στη δεύτερη ομάδα χωρών, τα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τα προγράμματα μαθητείας από τους υπόλοιπους κλάδους ΕΕΚ είναι η σύναψη σύμβασης, η παροχή αμοιβής και η εκτεταμένη πρακτική κατάρτιση. Πρόσθετα στοιχεία που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των ενηλίκων, όπως η επικύρωση προηγούμενης πείρας, ο σχεδιασμός κατά ενότητες

και οι τίτλοι σπουδών που βασίζονται στις δεξιότητες, είναι ενσωματωμένα στο σύστημα και ισχύουν τόσο για τον κλάδο της σχολικής ΕΕΚ όσο και για εκείνον της μαθητείας, εξασφαλίζοντας την ισοτιμία τους.

ΠΛΑΙΣΙΟ 3: ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΩΝ: ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η πρωτοβουλία *Zukunftsstarter* (πρώτα βήματα στο μέλλον) του Υπουργείου Οικογένειας και του Εθνικού Οργανισμού Απασχόλησης στηρίζει ανειδίκευτους ή χαμηλής ειδίκευσης ενήλικους από 25 έως 35 ετών που επιθυμούν να ενταχθούν σε προγράμματα μαθητείας ή άλλης μορφής ΑΕΕΚ. Η πρωτοβουλία, στο πλαίσιο της οποίας προβλέπονται επιχορηγήσεις για 120 000 υποψηφίους την περίοδο 2020-22, είναι ειδικά σχεδιασμένη για να βοηθά μειονεκτούντες ενήλικους να βρίσκουν ειδικευμένη εργασία.

Από τον Ιανουάριο του 2020, η παροχή ΕΕΚ μερικής φοίτησης έγινε πιο ευέλικτη προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα σε περισσότερους ενήλικους, όπως όσους έχουν πρόβλημα υγείας ή την φροντίδα παιδιών ή άλλων μελών της οικογένειάς τους, καθώς και σε πρόσφυγες και άλλες ευάλωτες ομάδες ενηλίκων, να επιλέξουν αυτή τη μορφή ΕΕΚ. Βασική προϋπόθεση είναι ο υποψήφιος του προγράμματος μαθητείας και η εταιρεία που ενδιαφέρεται για εκείνον να συμφωνήσουν στους πρακτικούς όρους της εργασίας μερικής απασχόλησης.

Γενικότερα, ωστόσο, η ακριβής αξία των προγραμμάτων μαθητείας στην αγορά εργασίας εν συγκρίσει με την αξία άλλων επιλογών ΕΕΚ είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Αν και ο μισθός και η ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση αποτελούν το βασικό δέλεαρ των προγραμμάτων μαθητείας για την προσέλκυση υποψηφίων μαθητευόμενων, είναι αποτελεσματικά μόνο αφού ο υποψήφιος αποφασίσει να λάβει κατάρτιση.

ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ: ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ

Πώς θέλω να μάθω; Τι θέλω να μάθω; Η εμπειρία από τις διάφορες χώρες δείχνει ότι, στο πλαίσιο της συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα μαθητείας, τα ερωτήματα αυτά κατά κανόνα αφορούν περισσότερο το σχολικό παρά το ενδοεπιχειρησιακό σκέλος της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί της ΕΕ δεν θα πρέπει να κοιτούν μόνο την εργασιακή πείρα και την προηγούμενη εκπαίδευση και κατάρτιση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, αλλά θα πρέπει να κατανοούν και τα κίνητρά τους. Θα πρέπει να καλύπτεται υψηλότερος βαθμός ατομικής διαφοροποίησης, από τα κενά στις δεξιότητες ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικής έως την έλλειψη πρακτικής εργασιακής

εμπειρίας. Ανάλογα με τις ανάγκες και τα κίνητρα των εκπαιδευόμενων τα προγράμματα κατάρτισης για τους ενήλικους εστιάζουν κατά κανόνα περισσότερο σε γενικές δεξιότητες και γνώσεις παρά στην κατάρτιση σε συγκεκριμένα αντικείμενα (παρά το γεγονός ότι κάποιοι ενήλικοι μπορεί να τη χρειάζονται και να τη θεωρούν σημαντική). Οι εκπαιδευτικοί που έχουν απέναντί τους ενήλικους μαθητευόμενους συνήθως δείχνουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα και το ίδιο αναμένουν από τους εκπαιδευόμενους. Επίσης, για τη μετάδοση των γνώσεων έχουν την τάση να καταφεύγουν στην πρακτική επίδειξη παρά στη θεωρία.

Καθώς κάποιοι ενήλικοι δεν είναι πρόθυμοι να επιστρέψουν στο σχολείο, τα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορούν να ενισχυθούν ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες των ενηλίκων. Η πρόσφατη εμπειρία από την πανδημία Covid-19 ανέδειξε τρόπους με τους οποίους η δυνατότητα αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί καλύτερα στο μέλλον:

ΠΛΑΙΣΙΟ 4: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στη Γαλλία, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση για τους μαθητευόμενους προβλέπεται από τον εργασιακό κώδικα. Εάν η εταιρεία τους παρέχει εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η μάθηση μπορεί να γίνεται από το σπίτι ή από τις εγκαταστάσεις της εταιρείας τους, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα εξοπλισμού. Στόχος είναι να διασφαλίζεται η συνεχιζόμενη παροχή ενός μέγιστου αριθμού προγραμμάτων μαθητείας.

Στη Γερμανία, λόγω του κλεισίματος των σχολείων ΕΕΚ, οι μαθητευόμενοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πόρους σχολικής κατάρτισης ενώ βρίσκονται στον χώρο εργασίας. Μάλιστα, η Γερμανική Συνομοσπονδία Ειδικευμένων Βιοτεχνών συνέστησε στις εταιρείες να παρέχουν στους μαθητευόμενους τους επιπλέον χρόνο κατάρτισης στον χώρο εργασίας για την επεξεργασία του υλικού που λαμβάνουν από το σχολείο τους, ενθαρρύνοντας τόσο τους εργοδότες όσο και τα σχολεία να βρίσκουν τις ιδανικές λύσεις για κάθε περίπτωση χωριστά.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Η εμπειρία της πανδημίας Covid-19 δείχνει ότι όταν οι μαθητευόμενοι αντιμετωπίζονται ως σπουδαστές και δεν προστατεύονται από τον εργασιακό κώδικα, είναι ευάλωτοι σε περίπτωση αναστολής ή καταγγελίας της σύμβασής τους, καθώς στην καλύτερη περίπτωση λαμβάνουν ένα κρατικό επίδομα.

Δεδομένου ότι οι ενήλικοι μαθητευόμενοι συχνά έχουν αναλάβει οικογενειακές ή άλλες υποχρεώσεις, είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε τέτοιες καταστάσεις αβεβαιότητας.

ΠΛΑΙΣΙΟ 5: ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΣΤΗ ΣΛΟΒΕΝΙΑ, ΤΗ ΜΑΛΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Στη Σλοβενία, οι μαθητευόμενοι λαμβάνουν επίδομα μαθητείας μόνο για τις ημέρες πραγματικής εργασίας. Το καθεστώς αποζημίωσης λόγω COVID-19 δεν τους καλύπτει δεδομένου ότι θεωρούνται σπουδαστές με σύμβαση μαθητείας. Όσοι είχαν συμβάσεις που αναστάλησαν λόγω της πανδημίας δεν δικαιούνται αποζημίωση.

Στη Μάλτα, οι μαθητευόμενοι δεν πληρώνονται από τον εργοδότη τους σε περίπτωση αναστολής σύμβασης, αλλά δικαιούνται το επίδομα που χορηγεί το κράτος.

Στην Πορτογαλία, οι απουσίες των μαθητευομένων κατά την περίοδο της αναστολής θεωρούνται δικαιολογημένες και οι κοινωνικές παροχές εξακολουθούν να καταβάλλονται, με ορισμένες εξαιρέσεις, με τους ακόλουθους όρους: η επιχορήγηση καταβάλλεται με βάση τις εργάσιμες ημέρες που εμπίπτουν στην περίοδο της αναστολής ανεξαρτήτως αν αφορούσαν εργασία πλήρους ή μερικής απασχόλησης. Επίσης, οι μαθητευόμενοι λαμβάνουν το επίδομα υποδοχής και στέγασης καθώς και επιστροφή των εξόδων μετακίνησης προσκομίζοντας αποδεικτικό της δαπάνης.

Σε χώρες όπου οι συμβάσεις μαθητείας διέπονται από τον εργασιακό κώδικα, οι ενήλικοι μαθητευόμενοι καλύπτονται από το δίκτυ ασφαλείας για τους τακτικούς υπάλληλους που είναι εγγυημένο από το κράτος.

ΠΛΑΙΣΙΟ 6: ΔΙΚΤΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ: ΑΥΣΤΡΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Στην Αυστρία, οι μαθητευόμενοι σε εταιρείες που υποχρεώθηκαν να κλείσουν για μερικές εβδομάδες μπορούσαν να υποβάλουν αίτηση για *Kurzarbeit* (μειωμένο ωράριο εργασίας), ένα καθεστώς στο πλαίσιο του οποίου η εταιρεία που παρέχει το πρόγραμμα μαθητείας καταβάλλει το 100% του μισθού της μαθητείας και το κράτος της επιστρέφει το μεγαλύτερο τμήμα αυτών των δαπανών (το καθεστώς ισχύει έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2020).

Στη Γερμανία ισχύουν παρόμοιες προϋποθέσεις για το καθεστώς *Kurzarbeit*. Αν ο χρόνος κατάρτισης μειωθεί, οι μισθοί μπορούν να αναπροσαρμόζονται.

Στην Ιρλανδία, οι μαθητευόμενοι που βρίσκονται στο σχολικό στάδιο της μαθητείας τους λαμβάνουν ένα επίδομα κατάρτισης εκτός εργασίας από το κράτος καθ' όλη τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης λόγω της πανδημίας. Ωστόσο, όταν οι μαθητευόμενοι απολύονται, η μόνη επιλογή τους είναι να υποβάλουν αίτηση για επίδομα ανεργίας.

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΝΑ ΕΠΙΛΕΞΟΥΝ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΥΣ;

Πρώτα απ' όλα, γιατί χρειάζονται ειδικευμένους εργάτες. Πέραν αυτού, οι ενήλικοι μαθητευόμενοι μπορεί να αποτελούν καλύτερη επιλογή για τους εργοδότες σε σχέση με τους νέους:

- οι εργοδότες μπορούν να χρησιμοποιούν τα προγράμματα μαθητείας για να αναβαθμίζουν τις δεξιότητες του ενός ή του άλλου εργαζομένου τους (αυτό το καθεστώς είναι γνωστό ως «**μετατροπή**» στο Ηνωμένο Βασίλειο). Τους επιτρέπει να αναβαθμίζουν το εργατικό δυναμικό τους, ενισχύοντας παράλληλα τους δεσμούς των εργαζομένων με την εταιρεία, και να τους προσφέρουν προοπτικές μελλοντικής επαγγελματικής ανέλιξης⁽⁷⁾.
- οι ενήλικοι μαθητευόμενοι διαθέτουν εργασιακή πείρα και δεξιότητες ζωής και τις πιο πολλές φορές έχουν υψηλό κίνητρο, γεγονός που τους καθιστά πιο άμεσα παραγωγικούς και, συχνά, πιο αξιόπιστους.
- δεδομένων των υποχρεώσεων που έχουν ήδη αναλάβει στη ζωή τους, οι ενήλικοι είναι δυνητικά πιο σταθεροί εργαζόμενοι που μπορεί να παραμείνουν στην εταιρεία μακροπρόθεσμα.

ΕΝΑΣ ΠΟΛΛΑ ΥΠΟΣΧΟΜΕΝΟΣ ΑΛΛΑ ΔΥΣΒΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Σε επίπεδο πολιτικής, είναι σημαντικό να διατηρηθεί ο θεσμός της μαθητείας μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης της ποιότητας και της ταυτότητάς του. Για να αποτελεί ελκυστική επιλογή ΕΕΚ τόσο για τους ενήλικους όσο και για τους νέους, η μαθητεία πρέπει να διέπεται από ρυθμιστικό πλαίσιο και να είναι σαφώς συνδεδεμένη με ειδικευμένες θέσεις εργασίας.

Η συμμετοχή των ενηλίκων πρέπει να υποστηριχθεί, πρώτον μέσω της κατάργησης των ορίων ηλικίας. Δεύτερον, μέσω της ενίσχυσης τόσο της ευελιξίας των παρεχόμενων προγραμμάτων μαθητείας όσο και της ιδιαίτερης αξίας τους. Τρίτον, προσφέροντας κίνητρα σε άτομα και εργοδότες και ενθαρρύνοντας τους εργοδότες να χρησιμοποιούν τη μαθητεία ως τρόπο για να αναβαθμίζουν τις δεξιότητες των εργαζομένων τους και να τους προσφέρουν ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης. Αλλά και οι ενήλικοι πρέπει να είναι καλά προετοιμασμένοι για να ενταχθούν σε ένα πρόγραμμα μαθητείας — και σε αυτό, η καθοδήγηση παίζει καθοριστικό ρόλο.

(7) Το σύστημα χρειάζεται δικλίδες ασφαλείας που δεν θα επιτρέπουν να «ξεαναβαφτίζονται» υφιστάμενες θέσεις ή η κατάρτιση για θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης που έχουν χαρακτηριστεί ως «μαθητεία».

Για να διατηρηθεί και να ενισχυθεί η ιδιαίτερη ταυτότητα και αξία της μαθητείας στην αγορά εργασίας, οι πολιτικές θα πρέπει να την οριοθετούν ξεκάθαρα σε σχέση με άλλες μορφές μάθησης κατά την εργασία αποδίδοντάς τους διαφορετικό χαρακτηρισμό (δεν θα πρέπει να αποκαλούνται μαθητεία αν είναι κάτι διαφορετικό) και συμβάλλοντας

στο «ξεσκαρτάρισμα» προγραμμάτων μαθητείας που δεν είναι αυτό που επαγγέλλονται.

Η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επιλέξουν αυτόν τον δρόμο, στο πλαίσιο του νέου κύκλου ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ΕΕΚ που θα εγκαινιαστεί το φθινόπωρο.

CEDEFOPΕυρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη
της Επαγγελματικής Κατάρτισης**Ενημερωτικό σημείωμα – 9147 EL**

Αριθ. καταλόγου: TI-BB-20-003-EL-N

ISBN 978-92-896-2981-2, doi:10.2801/258121

Copyright © Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής

Κατάρτισης (Cedefop), 2020

Creative Commons Attribution 4.0 International

Τα ενημερωτικά σημειώματα εκδίδονται στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ελληνικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά, τα πολωνικά και τα πορτογαλικά, καθώς και στη γλώσσα της εκάστοτε χώρας που αναλαμβάνει την προεδρία της ΕΕ. Για να τα λαμβάνετε σε τακτική βάση, εγγραφείτε στην ακόλουθη διεύθυνση:

www.cedefop.europa.eu/el/user/register

Άλλα ενημερωτικά σημειώματα και δημοσιεύσεις του Cedefop διατίθενται στον ιστότοπο: www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx

Ευρώπης 123, Θεσσαλονίκη (Πυλαία), ΕΛΛΑΔΑ

Ταχυδρομική διεύθυνση: Cedefop service post, 57001, Θέρμη, ΕΛΛΑΔΑ

Τηλ. +30 2310490111, Φαξ +30 2310490020

Email: info@cedefop.europa.euwww.cedefop.europa.eu